

Ignacij Okorn, župnik v Senožečah,
 Ignacij Perharc, posestnik v Senožečah,
 Jožef Meden, posestnik v Senožečah,
 Anton Franetič, župan v Dolenji Vasi,
 Franc Zetko, posestnik v Lazah,
 Viktor Dolenc, posestnik na Razdrtem,
 Hinko Kavčič, posestnik na Razdrtem,
 Karol Kavčič, posestnik na Razdrtem,
 Matevž Premrl, posestnik na Ubeljskem,
 Ivan Debevc, posestnik v Slavinji,
 Ivan Premrl, posestnik v Stranah.

Zavarovalnica za živino.

Izmed vseh vrst različnih zavarovanj ni se nobena tako malo splošno ukoreninila, kakor zavarovanje živine. Potrebe in koristi tega zavarovanja vendar ni treba dosti dokazovati, ako se pomisli, kako velik delež kapitala odpade pri kmetovalcu na živino, ali sploh, kako velik je delež živinskega kapitala od splošnega narodnega premoženja. V nekaterih deželah spoznala se je že važnost zavarovanja živine, tako da se dela na to, da bi bil vsak posestnik živine postavno zavezan, zavarovati svojo živino. Moravska dežela je to naredbo že vpeljala in gotovo bodo druge tem dobrim izgledom kmalu sledile. Da so nekateri kmetovalci še živinskim zavarovalnicam nasprotni, je največi vzrok malomarnost, nezaupljivost in hranenje na nepravem mestu.

Malomarnemu človeku, ki se za nič ne zmeni, kateremu je vse eno, ni za pomagati, pri tem se še le uresničiti mora prislovica: Škoda spamtuje.

Gospodarja, ki je nasproten živinski zavarovalnici zaradi par grošev, ki bi jih za premijo moral plačati, pa vprašam, kolikokrat je naša živina razpostavljena nevarnosti, da pogine ter da jo moramo dati zastonj ali pa po ceni, ki ni imena vredna, iz hleva? Ali ne zaslužio s tem, da plačamo za premijo nekaj goldinarjev, ob priliki poškodovanja živine stotakov? Kolikor veči je število naše živine, toliko laže se zgodi kaka nesreča, kajti pazljivo oko gospodarja nima vedno prilike biti pri živini.

Iz skušnje na pr. vemo, da pri čedi, koja šteje 40 glav (vzemimo krav), na leto najmanj se ena ponesreči. Računimo teh 40 krav po 200 gold. vsako, je skupna vrednost 8000 gold., za katere bi se moralo plačati pri česki zavarovalnici za živino „Sv. Martin“ prvo leto 160 gold., drugo leto pa 120 gold.; kaj ni v tem slučaju, da le ena goved pogine, še vedno dobiček? Veliko laže se pa nesreča pripeti pri konjih, kar vsak vé, ki ima s konji opraviti. Kolikokrat pogine najlepša žival, in kako je prijetno, ako se dobi povračilo.

Kar se pa tiče nezaupnosti kmetovalcev, koja gobjo proti živinskim zavarovalnicam, je nekoliko res opravičena, ker je veliko zavodov, koji so živino zavarovali, po kratkem delovanju prenehali. Pomisliti se pa mora, da je bil glavni vzrok temu, da so te zavarovalnice prenehale tu, ker je bila uprava predraga. Zasad za zavarovanje živine mora biti na podlagi vzajemnosti, mora imeti velik delokrog itd.

Enako upravo ima živinska zavarovalnica v Marijanskih kopelih na Českem imenovana „Sv. Martin“; vsak umen gospodar, kateri je za napredek svojega blagostanja vnet, naj bi pripomogel, da se delavnost tega tako koristnega zavoda kolikor mogoče razširi in okrepi.

Ker se pri nas na Kranjskem živinoreja vedno bolj širi, treba bode odločno na to misliti za slučaj

kakih nesreč si to národno premoženje primerno zavarovati, zaradi česar hočem ob priliki zopet o tem govoriti, posebno o zavarovalnici „Sv. Martin“.

Deželni zbor kranjski.

4. seja 23. septembra.

Govor gosp. Svetca o kranjski hranilnici.

(Dalje.)

Prašali me boste, častita gospoda, kake pravice pa vendar ima društvo, ker društvo je tukaj in gospodari s premoženjem.

Moja gospôda! Društvo ni družega, kakor oskrbnik tega premoženja, oskrbnik pooblaščen po postavodajalcu, pooblaščen s pooblastilom, katero je izraženo v hranilničnem regulativu in v hranilničnih pravilih; to je pooblastilo, po katerem se ima društvo ravnati pri oskrbovanji tega premoženja. Ali postavodajalec, ki je dal to pooblastilo društvu, si je pridržal za važne reči vedno nadzorovanje društva; društvo stoji pod vednim nadzorstvom, katero je v ta namen odločil postavodajalec. Dovoljujem si prebrati dotični §. 27. regulativa, ki se glasi tako:

„Alle Sparkassen unterliegen der Aufsicht der Staatsverwaltung, welche sich hauptsächlich auf die unausgesetzte und sorgfältige Ueberwachung ihrer Vermögensgebarung und auf die genaue Befolgung der in diesem Regulativ enthaltenen allgemeinen und der in den einzelnen Statuten ertheilten besondern Vorschriften zu beziehen hat.“

Toraj društvo je pod nadzorstvom izrečenim v regulativu.

Moja gospôda! Postavodajalec, ki je izdelal pravila, si je pa pridržal tudi pravico, da sme te pravila prenarediti.

Omeniti moram še nekaj: postavodajalec namreč, kateri je izdelal regulativ, je ob enem ukazal, da se imajo pri vseh hranilnicah po tem regulativu ravnati. Dovoljujem si brati začetek tega regulativa, ki slovi tako-le:

„Laut Decretes der h. k. k. vereinigten Hofkanzlei vom 26. September 1844, Z. 29.304 haben Se. Majestät mit Allerhöchster Entschliessung vom 2. September 1844 das nachstehende Regulativ für die Bildung, Einrichtung und Ueberwachung der Sparkassen mit dem Beisatze zu genehmigen geruht, dass sich künftighin nach diesen allgemeinen Grundsätzen für Sparkassen genau zu benehmen sei; daher unter Einem die Einleitung getroffen wird, dass sich die hierlands bereits bestehenden Sparkassen in Laibach und Klagenfurt in Uebereinstimmung setzen.“

Toraj postavodajalec je izrekel ukaz, da se imajo pravila ravnati po regulativu. Kranjska hranilnica je takrat obstala že svojih 20 let in imela svoja pravila. Ta pravila so se vsled regulativa morala prenarediti in v soglasje djati z regulativom.

Postavodajalec si je tudi izrekoma pridržal pravico, prenarejati, kakor bo treba, pravila in paragraf, ki se na to ozira, je §. 31. glaseč se:

„Die Landesstellen werden darüber wachen, dass sich die bestehenden Sparkassen binnen Jahresfrist mit den Bestimmungen der gegenwärtigen Vorschriften in Uebereinstimmung setzen. Sollten Ausnahmen sich als nothwendig darstellen, so sind dieselben höheren Orts anzuschauen.“

Toraj postavodajec ima pravico vsaki čas pravila prenarediti in dolžnost hranilnic je, svoja pravila po tej

preuredbi vravnati. Hranilnice nimajo nobene pravice preuredbam ustavljati se, one se morajo nepogojno podvreči ali pa nehati.

Sedaj pa vprašam, moja gospoda! kdo je postavodajec?

Tisti čas, ko je izšel regulativ, bil je vladar; državni vladar izdal je postavo.

Dandanašnji, odkar je državni vladar podelil svojim narodom ustavne pravice, pa je postavodavec vladar z državnim ali deželnim zastopom, toraj v tem primerljeji se ima s tem vprašanjem baviti, država ali dežela.

Pravice državnega zbora, moja gospoda, in njegovo področje, kakor Vam znano, določuje državni osnovni zakon v državnem zastopu od 21. decembra leta 1867., tam je področje državnega zbora označeno v točki 11. in sicer tako, da je vsaka agenda, ki spada pred državni zbor z imenom ali taksativno naštet.

Moja gospôda! in v tem taksativnem naštevanji ne nahajate nikjer hranilničnih zadev. §. 12. te osnovne postave pa pravi:

„Karkoli v predstojećem paragrafu ni pridržano državnemu zboru, to spada v področje deželnega zbora.“

Toraj gospoda moja, očitno je, da hranilnične zadeve, zlasti prememba regulativa, spada v področje deželnega zbora.

Moja gospôda! Pa še drugi razlogi so, iz katerih jaz trdim, da regulativ in njegova sprememba spada v področje deželnega zbora, in to prvič: hranilnice imajo namen uboštvo zavirati, imajo namen zavoljo tega življati in množiti varčnost in delavnost in tako v okom priti revščini. No in to vemo iz lastne skušnje, da ubožne reči spadajo v področje deželnega zbora. Pa tudi po našem deželnem redu spada ta reč v področje deželnega zbora in to po §. 20.

Razložil sem Vam uže, da po svojem namenu je hranilnično premoženje deželno premoženje, ker je namen služiti lokalnim in deželnim namenom, namreč, dobrodelnim in občno-koristnim in §. 20. deželnega reda pravi:

„Deželni zbor skrbi, da se ohrani deželnih ustanov (domestikalno premoženje) in druga deželna imovina, katera je po svojem začetku ali po svoji odmembi lastnina kranjske vojvodine, ter da se ohranijo zaloge in naprave, katere so se osnovali ali se zakladajo iz ustanovnih ali deželnih novcev.“

Slišali ste, moja gospoda, da je iz tega ozira državna vlada tudi ustanove izročila deželi in tukaj zastran rezervnega zaklada imamo, kakor sem razložil, ravno te namene. Vpraša se zdaj, ko se vpelje deželno nadzorstvo zastran rezervnega fonda, ali bo to morebiti kaj spodtakljivo ali neljubo državni vladi? Jaz mislim, nikakor ne! zakaj državna vlada ima ravno tisti namen, namreč čuvati nad tem, da se s tem premoženjem po regulativu in po pravilih ravná; in ako se vpelje deželno nadzorstvo, najde deželna vlada le nekega pomagača pri tem poslu, ki je namreč ne zavira, ampak le podpira. Ali morebiti poreče kdo, da to ni lahko združljivo, da bi državna vlada in ob enem deželni zastop hranilnico nadzoroval.

Moja gospôda! Tukaj mi pride ravno na pomoč statut, ki ga je deželni odbor v sporazumljenji s slavno vlado izdelal za „Collegium Marianum“ (veselost na desni); ta statut je ustanovljen v sporazumljenji z deželno vlado in v §. 15. stoji:

„Visoka c. k. deželna vlada kot ustanovno oblastvo, kakor tudi slavni deželni odbor smeta se vsaki čas, bodi-si osebno, bodi-si po kakem poslancu prepričati o stanji in notranji opravi sirotišnice, kakor tudi o telesnem in duševnem napredku ustanovljencev, o njihovem odgojevalnem in učnem vspehu, imata toraj pravico, da

zavod vsak čas ogledata, in da sta navzoča pri šolskem poduku in pri drugih opravilih ustanovljencev.“ (Klici na levi: Čujte, čujte!)

V motivih sem bral, da se je ta paragraf sprejel, da ne bo kake dvombe; pravi se, sicer se samo po sebi razume, da ima vlada nadzorstvo; ali da se ne bo mislilo, da se morebiti s tem, da deželni odbor nadzoruje, kaj hoče nasprotovati deželni vladi.

Moja gospôda! Ravno tako je pri tem nadzorstvu, katerega moj načrt predlaga za rezervni fond hranilnice.

Na dalje bo morebiti kdo rekel: ali društvo ima vzrok pritožiti se zoper vpeljavo deželnega nadzorstva!

Moja gospôda! Ne najmanjšega vzroka nima! kajti društvo je zgolj človekoljubno, popolnem nesebično, katero se ne sme nobenega krajcarja prisebiti, ampak ima vse to premoženje hranilnice obračati za namene v pravilih izrečene; in ravno to namerava deželno nadzorstvo, toraj zopet ni zadržka: eden drugemu bo šel na roko, da se namen popolnem in čisto doseže. (Veselost.)

Moja gospôda! Morebiti bo kdo rekel! hranilnica bo trpela! — tudi to ne, deležniki hranilnični, tega sem prepričan, bodo od veselja zavriskali (klici: res je! res je!) ko bodo slišali, da je njih premoženje prišlo pod deželno varstvo, ko bodo zvedeli, da se jim ni bati nobene zgube pod deželnim nadzorstvom; in moja gospôda! jaz mislim, da bo to hranilnici služilo le v napredek (klici: res je! res je!) kajti gospôda mi ne bote zamerili, da tukaj omenim neke slabe navade, ki je delj časa sem zavladata v hranilničnem društvu.

(Konec prihodnjič.)

4. seja 23. septembra.

Govor poslanca viteza Schneida o voznini na južni železnici.

„Utemeljevati moram predlog, kateri je, skoro bi dejal, zadnji poskus, napotiti južno železnico — kajti zlasti o tej bodem govoril — do tega, da odstrani one krivičnosti svojih tarifov, s katerimi uže mnogo let preprečuje gospodarski razvoj na Kranjskem ter onemogočuje stalnost naših gospodarskih razmer.“

Vojvodina kranjska se je uže udala v to, da je vsled naprave železnic njen merkantilni pomen se znižal, da je cvetoča kranjska tranzito-trgovina in tovarjenje uže z davna postala gola legenda. Zarad tega smo se nadejali, da bode dežela, oškodovana v svojih življenskih koristih, vsaj odškodnino prejela po meri in napravi svojih železnic.

Toda tudi v tem oziru nam sreča ni bila mila.

Le ena tolažba nam je tedaj ostala, ta namreč, da, akoravno se železnice izogibajo najbolj obljudenim, najplodovitejšim in prometa potrebnim pokrajinam, bode vsaj glavno mesto in nekatera obrtna osredja imela dobiček od onih konstelacij, katera je ustvarila lokomotiva.

Še pred desetimi leti imeli smo na Kranjskem dobro razvito mlinarsko obrtnost, in bilo je videti, da bode tudi glavno mesto zopet pričelo svojo posrednjo kupčijo, ki je časi bila vir blagostanja za Ljubljano.

Ali vse te nade je uničila tarifna politika onih železnic, katere režejo deželo, v prvi vrsti tarifna politika južne železnice.

Uže diferencijalni tarifi te proge so pred desetimi leti močno škodovali kranjski trgovini z žitom in mlinarjem kranjskim zaradi tega, ker so peštanski mlini svojo moko mnogo ceneje direktno pošiljali iz Budimpešte v Reko ali v Trst nego je bilo možno mlinarjem in žitnim trgovcem, kateri so dobili žito v Ljubljano ter potem pošiljali moko v Trst ali v Reko. Uže takrat se je Kranjska imela hudo boriti, kajti ogerski tekmeč bil je na boljem za $\frac{2}{10}$ krajc. pri vaganu in miliji, in naši

mlinarji morali so napenjati vse svoje sile, da so vzdržali konkurenco.

Ali lansko leto znižala je južna železnica posameznim ogerskim postajam, isto tako Trstu in Gorici, tarife v toliki meri, ne da bi se ob enem ozirala tudi na Ljubljano, da se je kranjska mlinarska obrtnija popolnem zadušila. Na ta način namreč nastal je tarifni razloček 19½ do 66 kr. od 100 klgr. pri moki v Trst ali Reko; za toliko smo bili oškodovani v primeri z mnogo bolj oddaljenimi postajami Siskom, Kanizo, Barcsem in Budimpešto.

Prosili smo in prosili, a južna železnica vendar ni odpravila krivice, koja je provzročila poraz naše mlinarske obrtnije.

Trgovinska zbornica in deželni zbor prosila sta vlado, da odpravi to kričečo neprimero, in slavna trgovinska zbornica je pred kratkem izročila svojo pritožbo oni enkëti, ki se je imela posvetovati o železničnih tarifih, češ, da se vsled spremenljivosti železničnih tarifov kapitalisti na Kranjskem bojé, nove obrtnije ustanovljati ob bogatih vodnih silah, katere imamo vendar v izobilji.

Kar se pa tiče lesne trgovine, opozarjam slavni deželni zbor na znameniti faktum, da stane vagon s 10.000 kilogr. lesa iz Ljubljane v Trst ali Reko 48 gold., med tem, da se za isti vagon ter isti tovor iz skoro dvakrat bolj oddaljenega Zagreba v Trst plačuje le 47 gold. 90 krajc.

In komur to ne dokazuje dovolj jasno, da se južna železnica nikakor ne briga za koristi naše dežele, temu naj povedó ubogi Dolenjci, da morajo od vagona lesa iz Krškega v Trst 60 gold., iz Sevnice, ki je vendar bližja Trstu, pa celih 70 gold. plačati, tako da skoro kaže, poslati svoj les v Zagreb, ter stoprav od tod v tržaško pristanišče. (Čujte!)

Nikdo mi ne more očitati, da pretiravam, ako trdim, da je Dolenjska s svojim lesom, kateri zlasti iz mokronoškega okraja tendira proti Sevnici, skoro po južni železnici in njenih tarifah, izključeno od najvažnejšega trgovišča. In, ali ni tudi to čudno, da se ima na pr. za vagon lesa iznad Ljubljane, tedaj iz Zaloga 43 gld., iz Laz 44 gold. 8 kr., iz Kresnic 46 gold. 6 kr. plačati do Kormina, iz Ljubljane pa, ki je vendar bližja, 48 gold.?

Pri tej priliki opozarjam tudi na lesne tarife gališke, kateri so še mnogo bolj ugodni.

Omenjati mi je tudi, da je visokočestiti član naše zbornice, naš kolega gosp. Karol Luckmann, uže pri zborovanji c. k. državnega železničnega sveta navel celo vrsto tarifnih anomalij in dokazal različno postopanje pri tarifnih prednostih. Zlasti neka tržaška firma, za katero se baje skriva velika mednarodna firma, dobila je skoro samotržje z rezanim lesom iz Solnograda do Trsta, in to potom refakcije za tako ogromne količine lesa, da jih ne premore noben drug trgovec z lesom.

(Dalje prihodnjič.)

Iz 5. seje deželnega zbora kranjskega.

Odgovor gosp. deželnega predsednika na interpelacijo g. Luckmanna in drugov gledé sklepov kranjske hranilnice.

(Konec.)

Deželni šolski svet pa tudi nima nobenih izkazov, da bi mogel odgovoriti na ta vprašanja, zato je z ukazom z dné 16. junija 1883., št. 1106, sebi podložnemu c. kr. mestnemu šolskemu svetu naročil, naj mu prej ko možno preskrbi te izkaze. Mestnemu šolskemu svetu se je bilo pa tudi naročilo, naj kakor hitro možno od mestnega zbora ljubljanskega poizvé, ali

misli in kako misli gledé na neko od mnogo ljubljanskih meščanov podpisano peticijo do prihodnjega šolskega leta potrebne ljudske šole z nemškim učnim jezikom za otroke nemške narodnosti napraviti in odpreti. Dasiravno namreč hranilno društvo trdi, da hoče na lastne stroške napraviti in vzdržavati zasebno deško ljudsko šolo z nemškim učnim jezikom, ki bi bila popolnoma tako uredjena, kakor javna ljudska šola in bi po §. 72. državnega šolskega zakona nadomestovala občinsko šolo — se mestni občini ljubljanski ne more odrekati pravica, da sama napravi potrebne nemške ljudske šole, ker zlasti vsled ukaza gosp. naučnega ministra z dné 12. junija 1884., števil. 11.452, z ustanovo nemške zasebne ljudske šole nikakor ni oproščena dolžnosti primerno skrbeti za nemške šole.

Dozdaj c. kr. mestni šolski svet še ni izvršil naročila deželnega šolskega sveta. Vendar pa deželni šolski svet med tem ni hotel priganjati mestnega šolskega sveta, ker zbiranje naprošenih izkazov pač več časa potrebuje, in ker deželni šolski svet, kakor sem uže omenjal, ob enem z izkazi mestnega šolskega sveta pričakuje meritoričen sklep mestnega zbora, ker bi bil tak sklep, dozdej nam je znan le nek protest mestnega zbora zoper omenjene hranilnične sklepe za deželno vlado, eventualno bistvene važnosti, kedar bo šlo za vprašanje, ali naj se sklepi hranilnični potrdijo ali ne.

Ker se pa mestni šolski svet obotavlja, bode deželni šolski svet skrbel, da ga bo opomnil na njegovo dolžnost, da bo mogel potrebna pojasnila podati deželni vladi, ki se potem ne bo obotavljala vstreči želji gg. interpelantov.

Prestopivši k drugemu deželni vladi tudi v potrjenje izročnemu sklepu kranjske hranilnice gledé darila 50.000 gold. za napravo poceni stanovanj za delavce, moram opomniti, da je potrditev te reči zaradi tega v tesni zvezi s potrditvijo hranilničnega sklepa gledé naprave nemške deške ljudske šole, ker bi potrditev zadnjega sklepa, ki bi hranilnici dajal oblast iz njenega rezervnega zaklada čez 100.000 gold. potrošiti, izbudila drugo resno vprašanje, se li morejo stroški drugih 50.000 gold. še strinjati s koristmi in pravicami pri hranilnici prizadetega občinstva, in ker društvo, kateremu se je obljubilo darilo 50.000 gold., še ne obstoji in tudi njegova pravila še niso bila izročena vladi v potrjenje. Pri teh okoliščinah v interpelaciji izražena bojazen, kakor da bi bila deželna vlada zadolžila natolcevanje, kakor da bi bila hotela vsled vpliva od slepe strankarske strasti podpihovane agitacije potrditev omenjenih hranilničnih sklepov kolikor možno zavleči, nima nobene podloge in opravičenosti, in deželna vlada prav lahko prevzame odgovornost za to, da teh sklepov dozdej še ni potrdila. (Dobro-klici.)

Zabavne stvari.

Nos.

Ruski spisal N. V. Gogolj, preložil L. Gorenjec, Podgoričan.

(Dalje.)

Jezno se je Kovalev vgriznil v ustni; otišel je iz sladkornice in sklenil, da proti svoji navadi ne bode pogledal nikogar in nikogar pozdravil ne. Nenadoma je stal, kakor vkopan, pred vrati nekega doma; vstal mu je pred očmi neumljiv prizor: pred velikimi vrati se je ustavila kočija; durica se odpró; kočijaž je odpregel konje, nekov gospod v monduri se je sklonil in pobegnil je navzgor po stopnicah. Kako je takoj prestrašil se in začudil Kovalev, ko je bil izpoznal, da je to — njegov